

Nietzsche

Apunts i textos

1. Biografia.

Friedrich Wilhelm Nietzsche neix el 15-X-1844 en un poblet de la Saxònia (Alemanya). Era fill de Karl Ludwig pastor protestant i fervent monàrquic i de Francesca Oehler. Ambdós eren fills, també, de pastors protestants per la qual cosa respirà des dels primers moments un ambient profundament religiós. El seu pare, que patia greus problemes cerebrals, i va morir als 36 anys, deixant tres fills: Friedrich, Elisabeth i Joseph. Orfe als cinc anys, és sobre protegit per la seva mare, la seva germana i dues tietes. Les relacions amb la seva germana —gelosa i possessiva— han estat força obscures “*fue su amiga, confidente, carcelera, verdugo, enfermera y, tal vez, amante*” (Fdo. Savater).

Estudia, primer, a l'escola pública del seu poble, després cursa els estudis d'ensenyança secundària a l'escola de Pforta, on s'educà l'elit alemanya (Hegel, Hölderlin, Schelling, ...) i als 20 anys -1864- es matricula a la Universitat de Bonn per estudiar teologia i filologia clàssica, estudis que completarà a la Universitat de Leipzig (65-68). Aquí, coneix personalment Schopenhauer i Wagner que li arriben a impactar poderosament. Arreu, destaca com a alumne brillant, àvid lector, entusiasta de la música —aprendrà a tocar el piano des de molt petit— desinteressat per les matemàtiques i per la gimnàstica i amb una personalitat madura, solitària, reflexiva, excèntrica i amb afany de protagonisme.

Des de molt petit viu sempre acompanyat de la malaltia i del dolor. Els primers símptomes daten de 1856 —tenia dotze anys— i són tan forts que es veu obligat a deixar l'escola per llargues temporades: mal de cap i d'ulls, constipats, reumatisme i més tard paràlisi progressiva, deguda, potser, a la sífilis, de dubtosa procedència, ja que segons alguns dels seus biògrafs —entre ells Miguel Morey que afirma “segons el que jo sé de Nietzsche *mai va estar amb dones*”. Els seus amors, gairebé sempre platònics, van ser clamorosos fracassos. El 1865 succeí la famosa història del bordell magnificada per T. Mann en el *Doctor Faust*.

“Un dia, estant a Colònia, vaig demanar a un jove guia que m'ensenyés la ciutat i em portés a un hotel. Em va deixar —sense jo saber-ho— en una casa de mala fama. Quan em vaig despertar em vaig trobar envoltat de dones vestides de manera provocativa. La meua primera reacció fou dirigir-me a un piano de la sala i després sortir al carrer.”

Degut als seus brillants estudis i a les recomanacions dels seus professors és proposat —als seus 24 anys— per ocupar la càtedra de Literatura i filologia grega a la Universitat de Basilea. Anys de vitalitat i de creativitat i d'admiradors. Escriu *L'origen de la tragèdia*. La pèssima acollida a aquesta obra i l'empitjorament de la seva salut, l'obliguen aprendre dues dràstiques decisions: renunciar a la càtedra i peregrinar per diverses nacions —Itàlia sobretot— a la recerca d'un clima càlid i lluminós.

Deixa enrera, pocs amics, el descrèdit i la polèmica i s'emporta per companyia el dolor físic i els medicaments. Un dia -1889-, passeja per una plaça de Turin. Un carreter futeja el seu cavall. Nietzsche —el fustigador de la compassió— petoneja el sofert animal en un acte de pietat. És l'últim gest conscient que es recorda d'aquest admirador i protagonista de la tragèdia. Després —acollit per la seva germana i per alguns amics—, segueixen onze anys de silenci gairebé autista, d'amnèsia i de bogeria. Morí —amb una mirada solemne— el 25- VIII- de 1900.

1.1. Llegir Nietzsche

Llegir Nietzsche pot ser un plaer, un impacte o una indigestió. Nietzsche i Plató comparteixen el mèrit d'ésser, alhora, uns pensadors brillants i uns extraordinaris escriptors. Per llegir a Nietzsche cal tenir en compte que utilitza l'assaig (*L'origen de la tragèdia*), l'aforisme (*La gaia ciència*), la paràbola (*Així parlà Zaratustra*) i el pamflet (*L'Anticrist*).

Per què Nietzsche utilitza la frase curta, el tret dialèctic, les “martellades”? Alguns diuen que és una elecció premeditada per “impactar”; altres, que a causa del dolor d'ulls que l'obligava a prendre calmants, preferia fer llargues passejades per llocs ombrívols amb un bloc de notes on anava apuntant, en forma de frases curtes, els seus pensaments.

La genealogia de la tragèdia (1872), obra primerenca on pretén demostrar que el teatre arcaic grec amb els seus artistes —Esquil i Sòfocles, s. IV— són el fonament autèntic de la polis grega perquè creen art i aconsegueixen la màxima comunió amb el poble. El llibre és una excusa per demostrar que es pot pensar “una altra cultura” sense categories racionals (optimisme racionalista de Sòcrates): la riquesa està en l'art i no en la raó. Això fou interpretat com un atac frontal a tota la cultura alemanya.

Humà, massa humà (1878), trenca amb els seus ídols, Wagner i Schopenhauer i empenen el camí tot sol. **Aurora** (1881) i **La gaia ciència** (1882) —obres ambigües i aforístiques— presenta la filosofia com una “ciència” alegre, lliure i vital.

Així parlà Zaratustra (1883) és un gran poema moral, escrit en forma de paràboles. És considerat per alguns com una paròdia de la *Bíblia* perquè hi troben un rerefons extret dels evangelis: “*En veritat us dic*”; “*Germans meus*”, “El sermó de la muntanya”, etc.” Zaratustra baixa de la muntanya per destruir la moral dualista del bé i del mal i es converteix en el profeta de la immoralitat. Com Jesucrist és titllat de boig i proscrit: ningú no en vol saber res: “*vaig anar a pescar i no vaig pescar res; no hi havia peixos*”.

La genealogia de la moral (1887), obra sistemàtica en què presenta els sacerdots jueus cristians com a responsables de l'origen del ressentiment i de la mala consciència. La seva crítica a la religió, la cultura i el pensament és terrible i cruel.

Més enllà del bé i del mal constitueix una anàlisi corrosiva de les seguretats dels filòsofs dogmàtics, els quals, guiats per prejudicis morals, religiosos i metafísics creen un món que consideren vertader, situat més enllà del món real. Anomenen veritat allò que simplement és fe. Proclama la necessitat de la transmutació de valors guiada per la voluntat de poder.

L'Anticrist, obra visceral que aporta poques coses noves. El cristianisme és la màxima perversió humana perquè nega la vida i divinilitza el nihilisme negatiu. No acusa Crist sinó Sant Pau perquè introdueix els conceptes de pecat, organitza l'Església i crea els dogmes.

El crepuscle dels ídols o *La raó de la filosofia*. Ara són Sòcrates i Plató els culpables de la decadència dels instints grecs i d'haver creat l'enganyifa metafísica: *l'ésser la veritat, les categories*. Nietzsche es reafirma en l'esdevenir com a únic real.

La voluntat de poder (1901) Nietzsche dissenya una gran obra que creu superarà *Així parlà Zaratustra*, però cau malalt i només en deixa el títol, *La voluntat de poder*, la maqueta de la portada i alguns apunts i quaderns de treball. Més tard, la seva germana manipularà aquests textos i publicarà “aquesta obra” amb l'intent d'apropar el pensament nietzschian amb el nazisme,

2. Influències en l'obra de Nietzsche

El Nietzsche jove és seduït profundament per dos personatges claus de la cultura alemanya de la seva època: Wagner (1813-83) i Schopenhauer (1788-1860) ambdós de Leipzig. Nietzsche manté una relació personal molt estreta amb el matrimoni Wagner i Còsima. La música de Wagner és escènica i èpica i recrea els mites populars alemanys. Això el converteix, als ulls de Nietzsche, en l'esperança del canvi cultural, en el prototipus de l'artista creador, comparable amb els pares del teatre grec i en el representant de l'esperit lliure i revelador del misteri de la vida. Però, queda decebut quan apareix *Parsifal*, —la llegenda del S. Grial— perquè creu que contribueix com tants altres, a l'enganyifa cristiana.

Schopenhauer, filòsof del pessimisme, fou el seu mestre intel·lectual des que descobrí la seva obra *El món com a voluntat i representació* en la qual defensa:

La història de la humanitat no manifesta un progrés real sinó una monòtona representació del mateix drama, “*un somni del nostre cervell*”, o com diu, un món de les representacions però qualsevol representació del món val igual que una altra: totes són somni. En contraposició amb aquest món fals, hi ha la vertadera realitat que no és representada —per la raó— sinó viscuda —per la voluntat— en el nostre interior. Aquesta **voluntat és còsmica i material** —un destí— que ens domina i s'objectiva en diversos graus des dels éssers inanimats, —passant per les plantes i els animals—, fins l'home. Aquesta voluntat és una “**força sense meta**”, **irracional**. Però, malgrat que el món de les representacions és carcassa buida. La voluntat està condemnada a materialitzar-se en representacions, per tan, qualsevol esforç de la voluntat és igual d'inútil. **L'home està condemnat al fracàs**. Únicament l'art i, concretament la música, —en manifestar el misteri de la vida— apropen l'home a la voluntat lliure i l'alliberen del pessimisme anihilador. La música és el consol del filòsof.

Nietzsche cita sovint, i amb respecte, Kant. Però s'oposa a ell perquè creu que la raó no pot funcionar en el buit sinó que ha de servir la vida.

Altres autors que el van influir vénen del camp de la literatura: per exemple, Goethe (1749-1832); el poeta Enric Beine (1797-1856), jueu que criticà la Il·lustració, la qual Nietzsche admira i rebutja alhora; l'historiador i novel·lista Tomás Carlyle (1795-1881) autor d'*Els Herois*. És un entusiasta lector de Dostòievski (1831-1881) i admirador de Voltaire (1694-78). Stirner (1806-56), autor de *L'únic i la seva propietat* on ataca durament la moral, la política i la religió burgeses i defensa un individualisme brutal i primari, fruit d'una llibertat sense límits que no coneix cap tipus de cadenes (morals, polítiques, religioses).

Els **tres filòsofs “de la sospita”** (Nietzsche, Marx i Freud). A finals del segle XIX i principis del XX apareixen tres pensadors que comparteixen la crítica sistemàtica i radical vers les institucions i els valors considerats tradicionals.

- **Marx** sospita que el món es mou per l'economia i no per les idees però que la burgesia les ha utilitzat per mantenir formes de poder (política, religió, moral).
- **Nietzsche** sospita dels valors tradicionals i culturals considerats “sagrats i inviolables”.
- **Freud** (1856-1939) sospita que hi ha un món inconscient, on es refugien els instints i desitjos, que governa els nostres actes i la nostra “reprimida” cultura.

3. Lectures de Nietzsche —simpaties i malentesos—

Nietzsche, ni fou comprès en el seu temps, ni després de mort. Sembla fàcil d'entendre, però de fet, és força difícil, perquè, molts cops, és ambigu. Això, ha provocat diverses i antagòniques aproximacions al seu pensament, que van des de l'admiració fins el menyspreu. A tall d'exemple, comentem les més conegudes:

- Els **anarquistes** consideren Nietzsche com el seu company de viatge, perquè defensa una força substitutiva de Déu, creadora i material, que des de l'inconscient ens pot alliberar, fent-nos “amos de nosaltres mateixos” i superadors de “la situació d'esclaus”.
- Nietzsche coincideix amb l'**existencialisme** en la seva defensa de l'individu concret, com realitat autèntica, enfront del món de la cultura que el considera de manera abstracta —l'*home*, la *humanitat*—. Són notòries les coincidències amb el pre-existencialista i ultra cristià Kierkegaard. La concepció nietzscheana d'un món d'aparences, fou abans interpretada per Kierkegaard (1813-55) com dos tipus d'existència: l'estètica i l'ètica. Per a distreure's i oblidar llur soledat i buidor l'home estètic busca el canvi constant i l'home ètic “s'autoimposa deures”. El salt que per Nietzsche porta l'home superior cap al superhome, és per a Kierkegaard el “salt desesperat” cap a l'*existència religiosa*. L'estadi que ha d'alliberar-nos del nihilisme és per a tots dos autors una unió mística amb un tot irracional més ampli que nosaltres.
- Lectura “nazi”** de l'obra de Nietzsche. Els dos responsables de la lectura nazi de les obres de Nietzsche són la seva germana i el seu marit, el Dr. Foster, un nacionalista alemany, molt proper a les tesis totalitaristes i antisemítiques. Ja hem dit abans com va ésser manipulada l'obra *La voluntat de poder*. Els nazis posteriors, seguint amb la tònica de manca d'escrúpols, citaven frases soltes de Nietzsche, sempre fóra de context, frases en què es critica els jueus i es refereixen a la “raça” com a “tipus d'home”. Si bé és veritat que Nietzsche algun cop emprà frases ambigües sobre conceptes com “raça, superhome” i ataca durament la religió jueva, cal dir, també, que el conjunt de l'obra de Nietzsche, ens allunya força d'aquesta interpretació. Posem un exemple molt conegut: “la bèstia rossa” segons Nietzsche, és el lleó que trenca els lligams de la moral tradicional; segons els nazis era la raça ària.
- La **lectura cristiana**. És evident que Nietzsche representa la crítica més descarnada contra el cristianisme —i el judaisme—. La mort de Déu, la crítica als sacerdots, la “paròdia” de Crist en *Zarathustra* i en *Ecce homo* escrites per Nietzsche en to visceral, provocaren idèntica reacció visceral: Nietzsche és un escriptor maleït que rep en la bogeria el càstig a la seva gosadia. Entre Nietzsche i els cristians hi ha un mal entès que cal superar. Fill i nét de predicadors, se sent cridat a enderrocar ídols i a denunciar els autors de la mort de Déu i, es transforma així, en un predicador laic i “irreverent” als ulls de la intel·lectualitat de l'època.

1. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresses les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

- Creus que Nietzsche és un autor de la sospita perquè creu que la raó no és l'essència de l'ésser humà? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)
- Creus que home està condemnat al fracàs tal com pensa Nietzsche? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç –link-). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

4. Apol·lo i Dionís. Genealogia de la tragèdia

El naixement de la tragèdia és la primera obra de Nietzsche. Dedicada a Wagner, s'inspira en Schopenhauer (i, per tant, en Kant). Segons Nietzsche, la tragèdia es va originar gràcies a la fusió de dos elements contraposats de l'esperit grec: **el que és dionisiac i el que és apol·lini**.

Nietzsche, s'oposa a la classificació de la història de Grècia, en tres períodes: Una etapa obscura, o la Grècia arcaica, segle VI; una etapa gloriosa o període de Pericles Sòcrates i Plató, segle IV i una última etapa decadent o l'hel·lenisme, segle III i ss. Nietzsche discrepa i defensa que la millor de les tres èpoques és l'arcaica perquè en ella apareix el teatre tràgic —Esquil i Sòfocles— que és pura creativitat i comunió amb el poble. Sòcrates, a l'instaurar l'optimisme racionalista i uns valors inamovibles i monolítics, inicia la decadència. Aquest problema el planteja mitjançant la lluita entre Apol·lo i Dionís. Trobem Dionís en *el fons* de la tragèdia i Apol·lo a *la superfície*.

- **Dionís** era el déu grec del vi, l'embriaguesa i la vegetació. El seu culte procedia de Tràcia i es va introduir a Grècia en data relativament tardana, però es va estendre molt ràpidament, sobretot per l'Àtica (ss. V-IV), i més tard a Itàlia (s. II a.C.). Rebia nombrosos sobrenoms: Bacus, Ditirambos, Zagreu,... i es pensava que habitava al cim de les muntanyes. Els cultes dionisiacs consistien en orgies místiques, que permetien la unió amb el déu per mitjà del «furor bàquic»; en l'Àtica s'organitzaven a la primavera festes del vi, concursos de poesia ditiràmica i representacions teatrals (cfr. Eurípides, *Les bacants*).
- **Apol·lo** era un déu de l'Olimp, déu del sol, la llum i la claredat; el seu santuari principal es trobava a Delfos. Apol·lo vol superar la realitat amb la creació d'un món d'aparences, lliure i joïós; és el déu de la forma artística; es val, per a la seva creació, de principis racionals com el de contradicció i d'altres irracionals, com el somieig; ambdós plegats el permeten romandre impassible davant l'embat de les ones de la vida perquè ha creat formes estables les quals afermar-se.

Inspirant-se en *EL món com a voluntat i representació*, de Schopenhauer, Nietzsche estableix la següent contraposició entre els dos déus:

Dionís	Apol·lo
Nit, foscor Voluntat de poder Cosa-en-si L'U primordial Embriaguesa	Dia, lluminositat Raó Aparença-fenomen Multiplicitat Ciència
En la tragèdia	
Música Dansa Cor (poble)	Paraula Diàleg Personatges (reis)

Segons Nietzsche, «la tradició antiga ens diu decididament que la tragèdia grega va sorgir del cor tràgic i que en el seu origen era únicament cor i no res més que cor». Malgrat tot, en la tragèdia clàssica s'afegeix l'element apol·lini: «Hem de concebre la tragèdia grega com un cor dionisiac que una i altra vegada es descarrega en un món apol·lini d'imatges.» Però allò essencial continua sent el fons dionisiac de la tragèdia. Gràcies a ell, l'espectador trenca els llaços de la seva pròpia individualitat, es fon amb els altres

homes i descobreix la suprema unitat de totes les coses. D'aquesta manera l'home hel·lènic aconseguia el «consol metafísic» que el salvava del perill d'«anhelar una negació budista de la voluntat».

Així doncs, en la tragèdia l'heroi únic és Dionís, encara que «ocult darrera la màscara de les figures de l'escena». Però la tragèdia grega va perir des del moment que Eurípides va fer dels personatges objecte de banalitat i va treure importància al cor: amb ell, segons Nietzsche, va desaparèixer l'element dionisiac. Però també va desaparèixer Apol·lo: l'únic «déu» que queda és Sòcrates. «En Sòcrates reconeixem l'adversari de Dionís.» Sòcrates és el gran corruptor: amb ell triomfa l'«home teòric» sobre l'«home tràgic», ell imposa l'optimisme de la ciència; amb ell, el diàleg platònic substitueix la tragèdia grega; amb ell, el saber esdevé medicina universal, i l'error és considerat el suprem mal.

La fidelitat al problema humà de l'art tràgic s'estén també a les altres manifestacions artístiques. Com deia ja Schopenhauer, *l'art és més a prop de la realitat que la ciència o la filosofia i per això la manifesta millor*”.

2. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresseu les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

3. Creus que Sòcrates és el gran corruptor de la cultura occidental a l'afirmar que hi ha una veritat i que aquesta veritat està en tu mateix? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)
4. Creus que la raó fa malament en dominar i controlar la nostra part instintiva? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)
5. Creus que l'art és més a prop de la realitat que la ciència o la filosofia? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç –link–). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

5. Així parlà Zarathustra

Així parlà Zarathustra és l'obra fonamental de Nietzsche. En ella es conté allò essencial del seu missatge.

- **Zarathustra** —o Zoroastre, per als grecs— va viure entre els anys 700-630 (o 600). Als trenta anys va rebre la seva primera revelació religiosa. La seva doctrina es troba recollida en disset cants (*els Gâthâs*), que formen la part més antiga de l'*Avesta* (recopilació posterior a Zarathustra i en la qual es deforma probablement la seva doctrina primitiva). La part essencial del missatge de Zarathustra és un monoteisme (el déu sant Ahura Mazda —convertit més tard en Ormazd—, o el «savi Senyor»), que conté un dualisme: la lluita entre els dos *Manyu*, o «esperits», el del bé (*Spenta Manyu*) i el del mal (*Ahra Manyu*, o *Ahriman*). En realitat, la lluita se centra entre Ormazd i Ahriman, i entre els esperits que els estan subordinats.

Nietzsche escull la figura de Zarathustra, ja que hi veu el «creador de la moral» —la contraposició bé/mal—; per això mateix, invertint la seva significació històrica, el converteix en qui supera la moral, en qui va «més enllà del bé i del mal».

- *Així parlà Zarathustra* es divideix en un pròleg i quatre parts (compostes de poemes sense enllaç aparent). El pròleg presenta l'antítesi del superhome i l'«últim home». La primera part desenrotlla el tema del superhome i la «mort de Déu». La segona se centra en la «voluntat de poder». La tercera —nucli fonamental de l'obra— exposa la idea clau de l'«etern retorn». La quarta part, centrada en el capítol sobre els «homes superiors», no afegeix res de nou. En conjunt, l'obra, plena d'al·legories i escrita amb un estil que en fa una joia de la literatura alemanya, és de difícil interpretació. Les al·lusions a la Bíblia —que és la gran antítesi del *Zarathustra*— hi són contínues.

5.1. El missatge de Zarathustra

1r. La voluntat de poder

El món, l'home, la vida, són voluntat de poder. Però, què significa aquesta expressió? Nietzsche no la defineix clarament enlloc (mai no ho fa), però s'hi refereix amb molt freqüència. La vida és voluntat de poder, i aquesta última és la voluntat de ser més, viure més, superar-se, demostrar una força sempre creixent; en una paraula, és voluntat de crear. «Sóc aquell —diu Zarathustra— que és impel·lit a superar-se a si mateix constantment.» EL text de *Així parlà Zarathustra* que millor expressa el que és la voluntat de poder es titula *De la superació de si mateix*:

«[...] Arreu on vaig trobar éssers vius, vaig trobar voluntat de poder; i fins i tot en la voluntat de qui serveix vaig trobar voluntat de ser senyor [...].

I aquest misteri m'ha confiat la vida mateixa. “Mira, va dir, jo sóc *allò que ha de superar-se sempre a si mateix*.”

“En veritat, vosaltres anomenau això voluntat d'engendrar o instint de finalitat, d'alguna cosa més alta, més llunyana, més vària: però tot això és una única cosa i un *únic* misteri [...],”

En veritat, jo us dic: Un bé i un mal que fossin imperibles no existeixen! Per si mateixos han de superar-se una i una altra vegada a si mateixos [...].

I qui ha de ser un creador en el bé i en el mal: en veritat aquest ha de ser abans un anihilador i rompré valors.

Per això el mal summe forma part de la bondat summa: però aquesta és la bondat creadora [...].

Hi ha moltes cases per construir encara!

Així parlà Zarathustra.»

NIETZSCHE, *Així parlà Zarathustra*, II

L'interès preponderant de Nietzsche pels valors morals fa que la voluntat de poder sigui, en gran mesura, voluntat creadora de valors (i anihiladora dels anteriors valors). Però en els fragments pòstums, aquesta voluntat posseeix també una dimensió més general, còsmica:

«Voleu saber què és per a mi “el món”? [...]. És un monstre de força, sense principi ni fi, una magnitud fèrria i fixa de forces que ni creix ni disminueix i que únicament es transforma [...], un joc de forces i ones de força [...], un mar de forces tempestuoses que s'agiten i transformen des de tota l'eternitat i tornen eternament sobre si mateixes en un enorme retorn dels anys [...]. Aquest és el meu món *dionisiac*, que es crea eternament a si mateix i que es destrueix eternament a si mateix, aquest món enigmàtic de la doble voluptuositat, el meu “més enllà del bé i del mal”, sense meta, com no sigui que existeixi una meta en la felicitat del cercle, sense voluntat; si no és que un anell tingui bona voluntat respecte de si mateix, Voleu un nom per a aquest món? I una solució per a tots els seus enigmes? Voleu una llum per a tots vosaltres, els desconeguts, els forts, els impàvids, els homes de mitjanit? — *Aquest món és la voluntat de poder i no és res més que això*. Sigueu vosaltres també aquesta voluntat de poder —i res més que això!»

NIETZSCHE, *La voluntat de poder*, aforisme 1067

A la filosofia alemanya de l'època hi trobem dos corrents de pensament, que poden considerar-se oposats entre si: Kant i l'idealisme de Hegel. D'una banda, des de **Kant**, es distingeix entre l'ésser autèntic,

el **noúmen**, impossible de copsar amb la raó i l'ésser representat o **fenomen**, dins del qual hi trobem la ciència. I, d'una altra banda, en l'idealisme de **Hegel**, el món de la realitat i el de la representació **formen un sol món**; no hi ha un substrat intel·ligible sinó que **tot és racional**.

Nietzsche pertany al primer grup de pensadors. Per a ell l'ésser autèntic, **la vida, no es deixa atrapar amb les categories lògiques de la raó** que escauen al món de les representacions. Per tant, *no hi ha progrés* en el coneixement, perquè des de sempre estem lligats a les arrels fosques del corrent vital que romanen sense canvi. Ja que la vida no es pot expressar amb categories lògiques que pertanyen al món de les representacions, el llenguatge de Nietzsche s'allunya sovint de l'exposició lògica i sistemàtica i utilitza, metàfores i sentències, més properes a l'expressió artística que a la científica. Amb elles vol fer-nos intuir i "viure" directament el món de la realitat.

Característiques de la voluntat de poder

- Sentim la voluntat de poder com a situada més enllà de nosaltres, com a síntesi dinàmica de totes les forces del món, **còsmica** i oposada al sentiment individual.
- Una altra característica de la voluntat de poder és que és una **força immanent** —terrenal— que hem d'oposar a qualsevol transcendència i sobre tot a Déu, que d'entre totes les entitats externes, és la que més ha debilitat l'home.
- La voluntat de poder **és irracional** i per això no es pot expressar amb paraules. Allò *conscient*, no és més que la manifestació en símbols que cal desxifrar de l'enigma *inconscient* de la voluntat que es troba en la base. Degut a la seva irracionalitat, la voluntat de poder és creació sense meta.
- La vida és diferència i no igualtat perquè tot ésser viu és distint d'un altre i també els seus propis moments són diferents entre si. Si bé la ciència positiva ha de buscar forçosament la igualtat i les lleis generals per a dominar la natura, la vida, entesa com a voluntat de poder, només pot comprendre's **buscant la individualitat**.
- La voluntat no és una força reactiva que actua contra algú, sinó **creativa i autosuficient**, és a dir, que busca la seva expansió només pel propi desig intern: vanitat, orgull etc.; llur força activa *sent el plaer* de dominar, subjugar, arribar al final del que es proposa i oposar-se als altres. "L'ànima aristocràtica" només depèn d'ella mateixa; "voler fa lliure" (APZ I). Per això, els conceptes de lluita i superació que defensava Darwin, són inoperants per a Nietzsche ja que actuar *contra* algú s'oposa a ser autònom. Nietzsche, a més, s'oposa a Darwin en un altre sentit. Per a Nietzsche el més fort no és sempre el que triomfa de fet, sinó que sovint, els debils units vencen el fort solitari. Però, per més que els debils guanyin com a ramat, continuen sent individualment debils i el fort, encara que perdi, pel fet de ser més autosuficient i aïllat, continua sent fort.

La diferència entre la voluntat de poder de Nietzsche i la de Schopenhauer és que per a Schopenhauer, filòsof del pessimisme, la voluntat només vol *l'autoconservació*, és a dir, continuar vivint. I per a Nietzsche la voluntat de poder té un sentit molt més positiu i optimista perquè vol aconseguir allò que encara no som, és a dir, distanciació i superació del moment actual; com diu Zaratustra, "*l'alegre*", "*jo sóc allò que s'ha de superar sempre a si mateix*".

3. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresseu les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

- Creus que la vida és una voluntat de poder i res més? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)
- Creus que la vida té algun sentit? En cas de resposta afirmativa, quin? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç -link-). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que

representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

2n. L'etern retorn

Segons Nietzsche, aquest és el tema clau de *Així parlà Zarathustra* (especialment de la seva tercera part). El tema està pres de la mitologia i dels presocràtics, 'però a Nietzsche tot just té sentit cosmològic. Malgrat tot, a *La voluntat de poder* vol refutar la concepció lineal i teleològica de l'Univers: «Si l'Univers tingués una *finalitat*, aquesta hauria d'haver-se aconseguit ja. I si existís per a ell un *Estat final*, també hauria d'haver-se aconseguit.» D'aquesta manera, Nietzsche afirma que no hi ha més món que aquest (negant així el «reremón» platònic i l'«altre món» cristià). Així doncs, aquest és el nostre únic món, i tota fugida a un altre és una pèrdua de la realitat. Per tant, cal romandre fidels a la terra:

«Jo us conjuro, germans meus, *mantingueu-vos fidels a la terra* i no cregueu a qui us parla d'esperances sobreterrenals! Són enverinadors, ho sàpiguen o no [...].

En un altre temps, el delictes contra Déu era el màxim delictes, però Déu ha mort i amb Ell han mort també els delinqüents, Ara el més horrorós és delinquir amb la terra i apreciar les entranyes del que és inescrutable més que el sentit d'aquella!

En un altre temps, l'ànima mirava el cos amb menyspreu: i aquest menyspreu era llavors allò més alt: l'ànima volia el cos flac, lleig, famèlic. Així pensava escapolir-se del cos i de la terra.»

NIETZSCHE, *Així parlà...*, Pròl.

L'«etern retorn» adquireix, llavors, un sentit axiològic: és la suprema fórmula de la fidelitat a la terra, del si a la vida i al món que pronuncia la voluntat de poder. I Zarathustra és, justament, «el profeta de l'Etern Retorn». En aquesta fórmula uneix Nietzsche simultàniament dues afirmacions: 1) el valor o la «Innocència» de l'esdevenir i l'evolució (a favor d'Heràclit i contra el platonisme); 2) el valor de la vida i l'existència (contra qualsevol doctrina pessimista). L'etern retorn simbolitza en el seu etern girar que aquest món és l'únic món (una història lineal condueix cap a «un altre món»); a més afirma que *tot* és bo i justificable (ja que tot ha de repetir-se).

Sentits de l'etern retorn. Podem entendre l'etern retorn de diverses maneres

- Hipòtesi cíclico-cosmològica:** Tot va i ve, tot es torna a repetir, el temps no és lineal sinó cíclic. El que un cop va succeir, tornarà a ésser. Però, això ja estava dit pels presocràtics.
- Hipòtesi física: Com a infinitud còsmica.** A la Física hi ha principis mecànics que es basen en la reversibilitat, com per exemple: *“l'energia no es crea ni es destrueix, només es transforma”* i principis termodinàmics que es basen en la irreversibilitat com el de l'entropia que afirma la pèrdua progressiva de l'energia utilitzable en l'univers. Una filosofia basada en els primers afirmaria un temps circular, o sigui, sense principi ni final; i una basada en els segons, un temps lineal, amb un començament, una direcció i un fi. L'etern retorn considera la matèria en el primer sentit ja que, diu Nietzsche, *“tota recta menteix; tota veritat és corba.”* (APZ 11)
- Hipòtesi filosòfica: Com a amor al temps.** Per a Nietzsche el món temporal no té necessitat d'autojustificar-se perquè és vàlid per si mateix i tampoc cal menysprear-lo com si es tractés “d'un món inferior”, perquè només hi ha un món. Per això Nietzsche valora molt positivament el pas del temps. Els amants de la terra, —i ell ho és— estimen el temps i desitgen el seu pas. L'amor al temps ha de fer-nos desitjar que tot torni i que res pereixi. Els records són presents d'una manera real. Aquesta actitud no és compartida per la filosofia. Ja hem vist que Nietzsche retreu als filòsofs i als sacerdots ascètics l'error allunyament de la vida. Una de les conseqüències d'aquest allunyament és l'odi al temps.
- Hipòtesi ètica-nietzschiana: el compromís amb la vida.** Cal que acceptem plenament el moment i aleshores ens comprometem amb ell per tota l'eternitat; podríem formular-ho com a imperatiu kantian: *“el que vols, ho has de voler de tal manera que en vulguis també un etern retorn”*. Tan sols els que accepten tornar a viure tots i cadascun dels moments viscuts, estimen la vida totalment. Però qui no arribi a desitjar-ho, només tindrà consciència de la vida fugitiva i del fracàs de

l'existència i com a conseqüència, buscarà anorrear-se. A la *Gaia ciència* —aforisme 341, *El pes més gran*— Nietzsche escriu una de les seves planes més belles.

Un dia, s'ens presenta un dimoni que ens pregunta:
 —Voldries tornar a viure una i mil vegades aquesta vida que has viscut?
 —Hi ha dues respostes: *No, si us plau, no*. O bé: l'acceptació joiosa.

4. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresses les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

8. Creus que la vida a l'univers és un etern retorn sempre del mateix? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)
9. Voldries tornar a viure infinites vegades a la teva vida? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç –link–). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

3r. La transmutació dels valors

Quan Nietzsche parla de transmutació de valors cal tenir en compte dues coses prèvies:

- Primera: La transmutació de valors no és una inversió: si això era "bo", ara és "dolent". Parlar així, segons Nietzsche, és seguir parlant amb les mateixes categories. El que ell vol es "trencar" amb els valors i instaurar una nova cultura, una nova fe, encara que laica.
- Segona: Dir que "no hi ha valors", en la ploma de Nietzsche, és afirmar que els que tenim són relatius i els punts de referència "*han cedit*": Déu, moral, raó, ciència. Per tant, cal buscar uns valors que valguin per si mateixos, sense necessitat de referents. La nova categoria en la qual s'han de fonamentar, segons, Nietzsche, és la vida.

El pensament de Nietzsche és també un «etern retorn»; torna contínuament sobre els mateixos temes; i tots els temes es redueixen a un de sol —l'afirmació de la vida, Per això, la »inversió dels valors« —o, més exactament, la re-valoració o trans-valoració dels valors— no n'és sinó una altra «perspectiva». Fins ara —diu Nietzsche— **la Humanitat ha valorat tot el que s'oposa a la vida**, i la moral vigent procedeix d'un esperit malalt i decadent. **Cal, doncs, invertir els valors**, valorar i afirmar altre cop la vida. «Transvaloració de tots els valors, aquesta és la meua fórmula». Només en aquest sentit Nietzsche s'anomena a si mateix «immoralista» i afirma que cal recuperar la innocència primitiva i estar «més enllà del bé i del mal»:

4rt. EL superhome i la "mort de Déu"

EL superhome que anuncia Zarathustra no és, doncs, sinó el nou home. Però és, fonamentalment, un tipus moral. Nietzsche no és racista —fins i tot menysprea «el que és alemany»—, ni pensa que el superhome hagi d'aparèixer com a resultat de l'evolució biològica. En el Pròleg de *Així parlà Zarathustra* es limita a anunciar-lo, contraposant-lo a l'«últim home», és a dir, «a l'home més menyspreable, l'incapaç de menysprear-se a si mateix». Però l'anunci de Zarathustra només provoca la burla de la multitud: «Dóna'ns aquest últim home, Zarathustra —cridaven—, fes de nosaltres aquests últims homes! El superhome te'l regalem!» (Pròl.) Per tant, no és una cosa que tothom pugui entendre.

De quina manera apareixerà el superhome és una cosa que Nietzsche no explica. Potser cal entendre que el portarà l'etern retorn i que el superhome és l'«home primer», l'innocent home primitiu que encara perdura en els pre-socràtics. En qualsevol cas, Nietzsche presenta el superhome com el fruit de «tres transformacions»: «Com l'esperit es converteix en camell, el camell en lleó i el lleó, a la fi, en nen.»

- En un primer estadi l'home és un camell, que, com l'ase, tira dòcilment del carro i transporta la seva càrrega.
- Després el camell es transforma en lleó i utilitza la seva força per a oposar-se a qui l'oprimia; així esdevé lliure; per a Nietzsche el geni ve representat pel lleó o el llop solitari.
- Però el lleó no és encara lliure del tot perquè busca dominar i necessita l'altre. Només quan es transforma en nen, actua sense coaccions i tot el que fa és igualment valuós.

«Digueu-me, germans meus, què és capaç de fer el nen que ni tan sols el lleó ha pogut fer? Per què el lleó rapaç ha de convertir-se encara en nen?

Innocència és el nen, i oblit, un nou començament, un joc, una roda que es mou per si mateixa, un primer moviment, un sant dir sí.

Sí, germans meus, per al joc del crear cal un sant dir sí: l'esperit vol ara la seva voluntat, el retirat del món conquereix ara *el seu* món [...].

Així parlà Zarathustra.»

NIETZSCHE, *Així parlà Zarathustra*.

• L'home superior i el darrer home

D'entre tots els homes superiors, a qui ha arribat més lluny en aquesta tasca destructiva de valors, l'anomena Nietzsche "el darrer home". D'ell diu (APZ pròleg) que converteix el no-sentit en beatífica quietud. És feliç en veure que no hi ha resposta a les preguntes. "*Hem inventat la felicitat* —diuen els últims homes— i *fan l'ullet*". "Han abandonat les contrades on viure era dur (...)"

L'home superior i el darrer home tenen encara la moral de l'esclau. Tots els homes superiors són nihilistes positius i són els qui inicien el pont cap al superhome.

L'home negatiu, en distingir el bé del mal, menyspreava la vida: "*no facis*", "*és dolent això*", etc; el mateix feia el reactiu: "*substituïrem un manament repressiu*" (dolent), "*hem de combatre*" (l'enemic) etc.

L'últim home, se n'adona que ja no hi ha "més enllà", només queda la remor profunda de la vida, on ha de tornar, més enllà del bé i del mal. La mort del Déu implica la fi de l'optimisme i del pessimisme i l'acceptació de la realitat sense jutjar-la.

El pas de l'home superior a superhome comporta una transmutació dels valors, i que des de "la mitjanit" del nihilisme absolut, ens tornem de bell nou afirmatius, tancant el cercle.

• El pont cap al superhome

Des de l'home superior i la debilitat de l'últim home, animal de ramat uniformitzat apareix el superhome d'una *manera fulgurant*. Amb el superhome es trenquen totes les imatges d'home, perquè serà tan diferent de l'home, diu Nietzsche, com l'home de l'animal. En passar del darrer home al superhome es trenca la continuïtat i cal fer "un salt"; el mateix que succeeix en passar de l'home reactiu (esclau) a l'autosuficient (amo).

El superhome és afirmatiu, només segueix la naturalesa i es mou per la vida; busca dominar sense referències als altres; és com un llampec que només fa mal de forma innocent, com a conseqüència del seu propi esclat; és com un déu d'**Epicur** que no es preocupa de la resta dels mortals; no es mou per compassió ni solidaritat, sentiments reactius i negatius. **El superhome és el sentit de la terra**; és l'egoisme sa del nen que sempre vol transformar-se en vida. L'home superior és l'heroi clàssic que Nietzsche s'estima però que ha de morir; hem de renunciar a nosaltres mateixos per buscar quelcom diferent.

El superhome, per tant, posseeix la innocència del nen, està més enllà del bé i del mal, és «el primer home» —un nou principi en l'etern retorn—, posseeix el poder de crear valors, viu fidel a la terra... En resum, el superhome no és sinó l'encarnació de tot el missatge de Nietzsche. No és un personatge

terrible: és un nen. Tradueix un fragment d'Heràclit que Nietzsche no es cansa de citar, explícitament o implícit: «El temps és un nen que mou les peces del joc: govern d'un nen!» (Fr. 52.)

Nietzsche assenyala, com a condició per l'aparició del superhome, «la mort de Déu». «Déu ha mort, fem que visqui el superhome.»

• La mort de Déu

La “mort de Déu” era ja un fet històric a l'època de Nietzsche, un resultat lògic de les contradiccions del propi concepte de “Déu”. Déu venia agonitzant des de lluny: els sofistes, el mestre Eckhart, el Renaixement, la Il·lustració, etc. Com diu el Dr. Valls, *“Nietzsche no mata Déu, sinó que només publica l'acta de defunció”*

Els il·lustrats, i podríem recordar **Hume**, ja havien criticat l'existència de Déu i denunciat la inconsistència de la metafísica. Nietzsche —juntament amb ell, altres contemporanis seus com **Feuerbach** (1804-72) i **Marx**—, veu Déu com una “alienació” de l'home. L'home, diu, situa Déu fora del món i en “Déu” hi projecta els propis ideals, —fent-se ressò de Feuerbach— *“no és Déu que crea els homes, sinó els homes qui es creen els seus déus”*. En la seva obra *L'Anticrist*, Nietzsche explica que la creença en Déu significa un menyspreu a la terra i al propi home.

Nietzsche només constata que Déu “ha mort”, és a dir, “ja no és present” a la nostra cultura perquè la societat ja no es mou per sentiments religiosos sinó per motivacions polítiques, econòmiques o científiques, etc.. Per això Nietzsche no ataca, mai, expressament la creença en Déu; només mira de treure'n les conseqüències. El problema ara, diu, són els substituïts que hem posat en el lloc deixat buit per Déu, perquè ens costa de viure sense cap mena de transcendència.

No hi ha Déu, però encara creiem que algunes coses que es fonamentaven en ell, tenen sentit i seguim respectant els seus valors. L'home viu nostàlgic dels records de Déu i de la transcendència: quantes vegades pensem en el més enllà?. *“M'he despertat d'un somni, però m'he despertat per assabentar-me que he de seguir somniant”* (*Gaia ciència*, aforisme 54). Doncs bé, malgrat és difícil, la mort de Déu, hauria de constituir també la mort de tot allò transcendent que hem situat en el seu lloc: identitats, gèneres, valors, i, en una paraula, tot allò projectat cap a un món apartat, superior i diferent d'aquest. Hem de retornar a la terra el que li hem robat i hem situat en la transcendència, doncs buscar el sentit de la vida en quelcom extern és menysprear-la.

"Déu" representa l'antinòmia de la vida i la negació de la «innocència» de l'home: «EL concepte "Déu", inventat com a concepte antitètic de la vida —en aquest concepte, concentrat, en horrorosa unitat, tot el que és nociu, enverinador, difamador, l'entera hostilitat a mort contra la vida!»

NIETZSCHE, *Ecce homo*.

D'aquesta manera, la «mort de Déu», la destrucció del «cristianisme —entès com a concentració de tota la cultura decadent— és la condició negativa de l'aparició del superhome. En la seva crítica contra la civilització occidental Nietzsche no tindrà cap pietat.

5. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresses les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

10. Creus que "Déu" a mort, o no ha existit mai, o continua existint? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)
11. Creus que tots els valors s'han perdut a la nostra societat actual? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les

vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç –link–). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

6. Crítica a la cultura occidental

Aquesta crítica —la part de la filosofia de Nietzsche que diu «no» i que omple les obres del seu segon període i del quart— mostra sempre les mateixes constants:

- Tot procedeix d'un instint únic, la voluntat del no-res, l'odi —o el temor— a la vida. En conseqüència, la cultura occidental està immersa en el nihilisme, en la seva pròpia autodestrucció.
- La crítica de Nietzsche s'adreça a tots els aspectes de la cultura occidental: la ciència, l'art, la religió, la filosofia, la moral, el que és alemany, el socialisme, etc. Però tot això es resumeix en una sola paraula: cristianisme. Així doncs, Nietzsche no ataca tant el cristianisme «en si mateix» com tota la cultura occidental en el seu conjunt.
- Un mateix **mètode (genealògic)**. L'anàlisi psicològica, consistent a denunciar els «instints» que animen les diverses manifestacions culturals. Nietzsche desenvolupa aquí un particular olfacte —»EL meu geni està en el meu nas«— per treure la «màscara» a tot el que considera «decadent». Quan el mètode psicològic desenrotlla totes les seves possibilitats es converteix en **genealogia dels valors**, emprat en *La genealogia de la moral*, obra en la qual Nietzsche intenta dilucidar «les condicions i circumstàncies en què aquells (els valors morals) van sorgir, en què es van desenvolupar i modificar (la moral com a conseqüència, com a símptoma, com a màscara, com a malaltia, com a malentès...)»

6.1. El nihilisme

Nihilisme és un terme emprat, en general, per a desqualificar (polèmicament) qualsevol doctrina que negui o no reconegui realitats o valors que es consideren importants. La paraula nihilisme —del llatí *nihil*, "no res"— significa **no donar valor a res** i es materialitza en el tedi vital actual. És la conseqüència de la mort de Déu i de la pretensió d'esborrar la seva ombra Déu, els seus substituïts i el mateix lloc que ocupava.

També s'anomena «nihilisme» el sentiment de «desesperança» creat a Rússia al segle XIX després del fracàs de les reformes d'Alexandre II. Els nihilistes intentaven trencar amb tota la tradició (d'aquí el seu nihilisme) i fundar la societat sobre bases científiques (inspiració en Comte). Suposava, doncs, una ruptura amb el romanticisme anterior. Posteriorment, els nihilistes van passar a l'acció política i per això van ser confosos freqüentment amb els anarquistes.

«El que conto és la història dels dos propers segles. EL que s'esdevindrà, que no podrà esdevenir-se d'una altra manera: *l'arribada del nihilisme*.» (*Voluntat de poder*, Pròl., 2) Però Nietzsche emprà el terme «nihilisme» almenys en un doble sentit.

«Nihilisme. Posseeix una doble significació

- a) Nihilisme com a signe del *creixent poder de l'esperit*: el **nihilisme actiu**.
- b) Nihilisme com a *decadència i retrocés del poder de l'esperit*: el **nihilisme passiu**.»

El nihilisme és valorat i rebutjat alhora per Nietzsche, si bé les dues postures no són contradictòries. D'una banda el nihilisme és **positiu** (nihilisme actiu) degut a la superació que representa respecte a la creença en un Déu alienant, però d'altra banda és **negatiu** (nihilisme passiu) degut a l'anorreament i manca d'energia vital al que va unit i al fet que no se sap desfer del tot dels substituïts de Déu.

- **Nihilisme passiu**. EL nihilisme es defineix, doncs, en funció de la voluntat de poder. Quan aquesta voluntat —que és l'essència mateixa de la vida— disminueix o s'esgota, dona lloc al nihilisme passiu. EL diagnòstic de Nietzsche és que aquest tipus de nihilisme està a punt d'arribar. En efecte: tots els valors creats per la cultura occidental són falsos valors, són la negació mateixa de la vida i procedeixen, en el fons, d'una "voluntat del no-res": «Nihilisme com a conseqüència de la interpretació que s'ha fet fins ara del valor de l'existència.» Quan aquests valors s'ensorrin —i s'ensorraran, perquè són il·lusoris— arribarà el nihilisme necessàriament: «**Què significa el**

nihilisme? Que els valors supremes perden validesa.» Per tant, la civilització occidental es quedarà sense els valors que ha posseït fins ara: del «Déu és la veritat» es passarà a dir que «tot és fals», es perdrà el «sentit de l'existència», tota meta, tot «perquè»... Aquest estat no ha arribat encara però s'anuncia en el pessimisme (sobre tot en el pessimisme budista de Schopenhauer) en la «decadència» i l'esgotament generals. Quan aparegui, serà «últim home».

- **Nihilisme actiu.** Contra aquest nihilisme passiu vol reaccionar Nietzsche amb el seu nihilisme actiu. D'una banda, és una «potència violenta de destrucció», que procedeix d'un creixent poder de l'esperit per al qual els valors fins al moment vigents ja no poden tenir cap vigència. És un nihilisme «actiu» perquè, en aquest cas, els valors no s'ensorren per ells mateixos, sinó que són destruïts directament per la «voluntat de poder» (que diu «no» a aquests valors). D'altra banda, és la condició perquè, a continuació, la voluntat de poder *creï valors* nous (amb la qual cosa es manifesta el «sí» del superhome a la vida).

Tota la crítica de Nietzsche a la cultura occidental és manifestació d'aquest nihilisme actiu que vol avançar-se al nihilisme passiu i crear una civilització nova abans que s'ensorri definitivament l'antiga.

6. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresses les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

12. Creus que és possible crear nous valors a la nostra cultura? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç –link–). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

6.2. La genealogia de la moral

L'exposa en la seva obra *La genealogia de la moral*, escrita per aclarir punts foscos d'una obra anterior, *Més enllà del bé i del mal*. *La genealogia de la moral* és el llibre més sistemàtic de Nietzsche i constitueix un penetrant anàlisi del tipus d'home negatiu i reactiu.

En *La genealogia de la moral* (1887) Nietzsche aborda la crítica de la moral vigent a partir de l'estudi de l'origen dels prejudicis morals. Per això, emprà el **mètode genealògic**, consistent en una investigació etimològica i històrica de l'evolució dels conceptes morals» (cal recordar que Nietzsche era filòleg). L'obra es divideix en tres tractats que resumim tot seguit:

6.2.1. (Primera part de la *Genealogia de la moral*.) "Bo i pervers".

Nietzsche afirma que la seva investigació filològica en diverses llengües el va conduir al següent resultat: en totes les llengües «bo» (*gut*) va significar primitivament «allò noble i aristocràtic», contraposat a «dolent» (*schlecht*) en el sentit —no moral— de «simple, vulgar, plebeu». Aquestes dues denominacions «bo-dolent» són creades, doncs, pels nobles i poderosos, en la mesura que són ells els que tenen el poder de donar-se i donar noms.

«A tot arreu “noble”, “distingit” en el sentit corporatiu, era el concepte fonamental a partir del qual s’havia desenvolupat el terme “bo” en el sentit de “psíquicament noble”, de “generós”, de “psíquicament distingit”, de “psíquicament privilegiat”. Aquesta transformació, duta a terme d’una forma inevitable, va sempre acompanyada d’una forma paral·lela d’aquella altra transformació que obliga els mots “vulgar”, “plebeu”, “baix” a convertir-se al cap i a la fi en el concepte “dolent”. L’exemple més eloqüent pel que fa a aquest darrer punt és el mateix mot alemany “*Schlecht*”, que significa “dolent”. En essència, és igual al mot “*Schlicht*”, que significa “simple”, “senzill” (...), i que originàriament qualificava l’home senzill, vulgar, sense que encara impliqués una sospitosa mirada de reüll, sinó la simple intenció de contraposar-lo al noble. A l’època de la Guerra dels Trenta Anys si fa no fa, és a dir, bastant tard, aquest sentit es canvià en el que s’empra actualment.»

NIETZSCHE, *Genealogia*, I, 4.

Malgrat tot, més tard sorgeix una altra contraposició: la de «bo» (*gut*) i «malvat» (*böse*), ja de caràcter moral. Aquesta nova contraposició s’enfronta a l’anterior, i la desplaça. L’origen *històric* (ja no etimològic) de tal desplaçament és, segons Nietzsche, el següent: els que eren considerats «dolents» (en el sentit de «baixos, plebeus») es rebel·len, s’anomenen a si mateixos «bons» i parlen dels «nobles» com a «malvats» (*böse*). **Aquesta transformació va ser realitzada pels jueus, i els cristians la van prosseguir.** És a dir, els nobles passen ara a ser «malvats», i els «bons» són ara els que abans eren denominats pels nobles com a «dolents» (plebeus):

«Han estat els jueus aquells qui amb una conseqüència aterridora i amb els ullals de l’odi més abismal (l’odi de la impotència) han gosat d’establir i de mantenir la inversió de l’equivalència aristocràtica dels valors (bo = noble = poderós = bell = feliç = estimat per Déu), és a saber: “Els bons només són els desgraciats. Els bons només són els pobres, els febles, els humils. Els pietosos i els beneïts per Déu també són només els qui pateixen, els desposseïts, els malalts, els lletjos. Només ells obtindran la felicitat eterna. Al contrari, vosaltres que sou nobles i poderosos sereu per sempre els perversos, els cruels, els cobejosos, els insaciabls, els ateus. Vosaltres sereu també eternament els dissortats, els maleïts i els condemnats...” »

NIETZSCHE, *Genealogia*, I, 7.

Així doncs, la moral sorgeix com a resultat de la «rebel·lió dels esclaus» i és producte d’una «actitud reactiva», **del ressentiment**. El ressentiment és qui va crear els valors morals d’Occident i és el responsable de l’aparició d’una civilització enemiga de la vida i d’un home «incurablement mediocre».

Denominació creada pels nobles	Denominació creada pels jueus i cristians
Noble = bo Plebeu = dolent	Malvat = noble Bo = plebeu

7. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expressseu les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

13. Creus que els jueus van imposar una manera de veure el món contrària al sentit comú? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)
14. Creus que els cristians han estat els que ens han inculcat els valors de la submissió i la culpabilitat? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç -link-). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

- **Moral dels amos i dels esclaus.**

- En l'inici de la nostra cultura l'«**amo**» o "ben nascut", era feliç. S'oposava a tot el que era baix i mesquí perquè obstaculitzava el seu propi desplegament, no perquè volgués venjar-se de ningú, ja que "l'amo" més que amo de l'esclau, és amo d'ell mateix. Allò bo, per a ell, era aristòcrata i noble i pensava espontàniament així: "*Si jo sóc bo, tu ets dolent*".
- L'**esclau**, en canvi, no era autòcrata ja que sempre estava pendent de l'amo al qual s'oposava; raonava així: "*tu ets dolent i per tant jo sóc bo*". Qui és "esclau", mai manté amb l'amo una relació d'autèntica reciprocitat ja que rebutja la moral de l'amo pel sol fet de ser desitjada per ell i no poder-la posseir. Aquesta referència constant de l'esclau a quelcom exterior fa que la força mai li surti lliure i espontània sinó sempre reactiva i condicionada. No pot estimar, respectar i admirar, és passiu i imputa els mals als altres. El sentiment que mou "l'esclau" és el **ressentiment**. La revolta dels esclaus es produeix quan el ressentiment esdevé creador. Amb aquest fet es "*capgira la mirada*" i l'esclau passa a ser l'home bo i moral.

- **El sacerdot jueu.** Pel sacerdot jueu només són bons els miserables. La gènesi del seu adoctrinament col·lectiu és el següent: allò que abans era desagradable i dolent per a nosaltres (*Slecht*) ara és malvat (*Wöise*) o sigui, provinent d'una culpa que, per al sacerdot jueu, ve dels altres. Sovint el sacerdot mateix no és decadent, però ell és qui introdueix en la massa el *ressentiment*. Nietzsche odia i admira alhora els sacerdots jueus que han "capgirat" la mirada del món. El poble jueu, adoctrinat per llurs sacerdots, és un poble que tendeix a la destrucció, la mort i l'anorreament i que odia els forts i els fa culpables de ser-ho. Diu que els nobles seran condemnats i els que pateixen tindran la felicitat eterna; per això rebutja les pulsions més afirmatives com són la sexualitat, l'egoisme, l'agressivitat i la crueltat i defensa les pulsions decadents.

8. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresseu les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

15. Creus que vivim en una societat on estem ressentits perquè vivim com esclaus? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies,

petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç –link–). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

6.2.2. (Segona part de la *Genealogia de la moral*.)

El sacerdot cristià: origen de la culpa i la mala consciència

En la segona part de *La genealogia* es descriu un nou viarany seguit pel ressentiment. A causa de les dificultats que l'agressivitat contra els altres comporta, el sacerdot cristià en *canvia la direcció*. No són els altres els culpables del nostre patiment sinó nosaltres mateixos; a aquesta nova mena de «ressentiment» l'anomena Nietzsche «*mala consciència*». El ressentiment del jueu deia als altres “és culpa teva”; la mala consciència dels cristians diu: “és culpa meva”.

El cristià es representa a si mateix com a pecador que ha comès una falta; per redimir-la —el cristianisme és com una farmaciola— cal patir. D'aquí prové el sentiment roent de culpa que és el càstig que un mateix s'ha imposat. Però aquest “remei” és equivocat, diu Nietzsche. Vigilar-se, compadir els altres i autocompadir-se, que és el que fan els cristians, només referma el sentiment d'infelicitat.

En efecte, diu, si bé Crist de fet representa la negació de l'ordre jeràrquic del judaisme, i és un ésser dolç i vital, Sant Pau el malinterpreta i, després de cobrar força de l'odi dels jueus, munta sobre aquestes bases una nova religió, hostil a la vida. Per a Sant Pau un “Déu d'amor” és víctima de l'odi dels altres als quals, en canvi, ell no odia (no és un ressentit); aleshores carrega sobre si el pecat aliè fins a patir i morir pels altres (mala consciència). El patiment (“per amor de Déu”) és l'obligació del cristià. Pels cristians, l'home moral és qui reconeix i purga els seus pecats i, per això, queda net d'ells i mereix “la salvació”.

6.2.3. (Tercera part de la *Genealogia de la moral*.)

Els ideals del sacerdot ascètic: la ciència, la filosofia i l'Estat

El substitut del sacerdot cristià és el “sacerdot ascètic” que predica entre els ressentits que cerquen Déu sense trobar-lo, els aplega i els fomenta els sentiments gregaris. L'home ascètic és l'ateu que es comporta amb una escrupolosa sinceritat i honestetat intel·lectual perquè, portat per l'ideal de veritat, en el lloc buit de Déu hi posa la seva negació. L'asceta representa la manera de morir en vida; si abans la vida se sacrificava a Déu, i després als seus substituïts, l'asceta conseqüent ho fa al seu lloc buit, a res. És el vertader nihilista.

1. (Crítica a) La ciència

Hi ha dues maneres de considerar la ciència: com a útil i servidora de la vida o de forma racionalista, com a portadora de veritats eternes. En la *segona època*, Nietzsche defensa la ciència entesa en el primer sentit, o sigui, com a útil per a la vida i instrument de poder; no considera, per tant, les seves veritats com inamovibles. Defensa la concepció dels **sofistes** així com també l'**empirisme**, què **neguen la metafísica** i fan dependre la ciència i el saber de la naturalesa humana.

En l'*última època*, en canvi, Nietzsche “martelleja” la ciència, que entén en el segon dels sentits esmentats o sigui com a portadora de *veritats eternes*. En aquest sentit es pren el saber com a “ideal ascètic” i **es posa en el lloc que Déu ha deixat buit**. Algunes de les crítiques que fa Nietzsche a la ciència racionalista són:

- Segueix el nefast **mite d'un coneixement pur** que penetra fins el fons de les coses i les reflecteix. Es va de la lògica, útil però falsificadora de la veritat; la realitat és a l'inrevés del que pensen els racionalistes: allò més real no és allò més racional sinó que a mida que racionalitzem ens allunyem de la realitat.
- Fer ciència és buscar lleis universals i necessàries, aplicables a tots els éssers. Així, als ulls de Nietzsche, és negatiu perquè **ens anivella i iguala** i ens fa perdre de vista l'individu i el cas particular

2. (Crítica a) La filosofia

Les “martellades” de Nietzsche cauen especialment sobre la filosofia. D'entre els pensadors antics, només **se'n salva Heràclit**, el filòsof de l'esdevenir; considera, en canvi, **responsables de l'esgarriament** de la filosofia occidental **Sòcrates i Plató**, defensors de la immutabilitat d'unes idees, alienes al món.

Els filòsofs, diu, inventen un “**món vertader**” **que té totes les propietats que no té la vida**: unitat, identitat, estabilitat, felicitat, veritat i bé. La metafísica és la visió del món al revés. En paraules de Nietzsche, “*en dic malvades enemigues de l'home, de totes aquestes doctrines de l'u i el ple i de l'immòbil*” (APZ 11); també la noció de “substància” és un producte capgirat de la voluntat de poder que sotmet la realitat al concepte.

La filosofia occidental ha quedat corrompuda —segons Nietzsche— des de Sòcrates i Plató:

- **Sòcrates** va fer triomfar *la raó contra la vida*, Apol·lo sobre Dionís;
- **Plató**, al seu torn, *va crear un altre món desvalorant aquest* (il·lusió del «món vertader»), a la vegada que «va inventar l'esperit pur i el bé en si».

Ara bé, per a Nietzsche, «en el filòsof res, absolutament res, és impersonal» i tota la veritat filosòfica no fa sinó revelar un instint, un temor o un desig inconfessat. Què s'amaga darrera l'«idealisme» de Sòcrates i de Plató (i, per tant, en tota la metafísica occidental)? L'esperit de decadència, **l'odi a la vida** i al món, el temor a l'instint:

«El fanatisme amb què la reflexió grega sencera es llança a la racionalitat delata una situació difícil: s'estava en perill, es tenia *una sola* elecció: o bé perir o bé ser *absurdament racionals*... El moralisme dels filòsofs grecs a partir de Plató té uns condicionaments patològics; i el mateix el seu afecte a la dialèctica, Raó = virtut = felicitat significa simplement: cal imitar Sòcrates i implantar de manera permanent contra els apetits obscurs una *llum diürna* —la llum diürna de la raó. Cal ser intel·ligents, clars, lúcids a tot preu; tota concessió als instints, al que és inconscient, condueix *cap a baix*... [...]. EL que ells escullen com a remei, com a salvació, no és a la vegada, més que una expressió de la *décadence* [...]. La llum diürna més enlluernadora, la racionalitat a tot preu, la vida lúcida, freda, previsible, conscient, sense instint, en oposició als instints, tot això era només una malaltia diferent —i de cap manera un camí de retorn a la virtut”, a la “salut”, a la felicitat... *Haver de combatre els instints* —aquesta és la fórmula de *décadence*: mentre la vida *ascendeix*, la felicitat és igual a instint»

NIETZSCHE. *Crepuscle dels Ídols*, «EL problema de Sòcrates».

Nietzsche no perdona quasi res a la filosofia occidental —només sembla salvar Heràclit—: «Tot el que els filòsofs han anat manipulant des de fa mil·lennis són mòries conceptuals; de les seves mans no va sortir viu res de real.» Així, ataca els principals conceptes metafísics com a enganys gramaticals o del llenguatge. EL pitjor de tots ells és el concepte d'«ésser», una ficció buida. Igualment rebutja els conceptes de «jo» (**Descartes**), «cosa en si» (**Kant**), substància, causa, etc. Tots aquests conceptes —diu Nietzsche— procedeixen d'una desestimació del valor dels sentits i una sobreestimació de la raó. Tot al contrari, Nietzsche afirma que hem d'acceptar el testimoni dels sentits: el que és real és l'esdevenir (Heràclit), el fenomen de l'aparença.

En definitiva, el suprem error de la metafísica és haver admès un «món veritable» enfront d'un «món aparent», quan només aquest últim és el real. La història de la filosofia pot ser considerada, doncs, com una història de l'alliberament del fantasma del «món veritable» (Text 1).

- **El perspectivisme.** Nietzsche, finalment, **modifica el concepte de veritat**. No solament el seu pensament és un *fenomenalisme* (el fenomen, o l'aparença, és tot el que hi ha), sinó que no admet «veritats en si», Una veritat «en si» —diu— és una cosa tan absurda com un «sentit en si», Una veritat és «vertadera» pel seu *valor pragmàtic*: la «voluntat de veritat» no és sinó «voluntat de poder»: és veritat el que augmenta el poder, el que serveix a la vida. I contra el dogmatisme metafísic, Nietzsche defensa un perspectivisme; «no hi ha fets sinó *interpretacions* (*Auslegungen*)»; «**no hi ha coses sinó perspectives** (*Perspektiven*)»; la pregunta: Què és això? no és més que la pregunta: Què és això *per a mi*? I la perspectiva és ja una valoració (feta per la voluntat de poder):

«L'esperit humà no pot fer una altra cosa que veure's a si mateix en les seves pròpies perspectives. Ens és impossible sortir del nostre angle visual [...], EL món s'ha tornat per segona vegada infinit per a nosaltres, ja que no podem refutar la possibilitat que sigui susceptible d'interpretacions infinites.»

NIETZSCHE, *La gaia ciència*

3. (Crítica a) L'Estat

L'origen real de les societats és la *conquesta* i no el contracte però els polítics, “hàbils simis grimpadors”, en defensar la seva parcel·la, com els sacerdots, imposen ideals ascètics i ressentiment als altres. Per exemple, dels socialistes del seu temps diu que, amb el seu afany d'igualar, es posarien cadenes a ells mateixos perquè tothom estigués encadenat; prenen a l'home la seva força individual i el transformen d'au de rapinya que és en animal mansuet, civilitzat i massificat. Nietzsche, per la seva **actitud anti-igualitaria, es declara anti-demòcrata** i més partidari del despotisme il·lustrat de Voltaire que del sufragi universal de Rousseau.

La justícia és, d'entre les institucions socials, una de les que rep més “martellades”, pel seu supòsit d'igualtat de tots.

9. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expressen les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

Reflexió personal:

16. Creus que la veritat és sempre subjectiva i que no hi ha una veritat absoluta? (Raoneu i argumenteu la resposta entre 5-10 línies)

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç –link-). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

7. Textos

1. Història d'un error

1. El món veritable, *assequible al savi*, al piadós, al virtuós —ell viu en aquest món, és aquest món. (La forma més antiga de la Idea, relativament intel·ligent, simple, convincent. Transcripció de la tesi «jo, Plató, sóc la veritat».)

2. El món veritable, *inassequible per ara*, però promès al savi, al piadós, al virtuós («al pecador que fa penitència»). (Progrés de la Idea: es torna més subtil, més capriciosa, més inaprehensible —es converteix en una dona, es fa cristiana...)

3. El món veritable, inassequible, indemostrable, imprometible, però, així *que és pensat*, és un consol, una obligació, *un imperatiu*. (En el fons, l'antic sol, però vist a través de la boira i

l'escepticisme; la Idea, sublimada, pàl·lida, nòrdica, kónigsberniana.)

4. El món veritable —inasequible? En tot cas inabastat. I sent inabastat, també és *desconegut*. En conseqüència, tampoc pot ser consolador, redemptor, obligant: a què podria obligar-nos una cosa desconeguda? (Matí gris. Primer badall de la raó. Cant del gall del positivisme.)

5. El «món veritable» —una Idea que ja no serveix per a res, que ni tant sols obliga, una idea que s'ha tornat inútil, supèrflua conseqüentment, una Idea *refutada*: eliminem-la! (Dia clar; esmorzar; retorn del bon sentit i de la jovialitat; rubor avergonyit de Plató, soroll endimoniat de tots els esperits lliures.)

6. Hem eliminat el món veritable: quin món ha quedat?, potser el món aparent?... Eliminant el món veritable hem eliminat també el món aparent! (Migdia; instant de l'ombra més curta; final de l'error més llarg; punt culminant de la humanitat; *incipit Zarathustra*.)

NIETZSCHE, *Crepuscle dels ídols*, «Com el "món veritable" va acabar convertint-se en una faula».

2. —No beu sentit parlar d'aquell home boig que a plena llum del dia encenia una llanterna, corria pel mercat sense parar:

—Cerco Déu, cerco Déu!

Com que allí s'aplegaven molt d'aquells que no creien en Déu, suscità moltes rialles:

—És que s'ha perdut? deia l'un. És que s'ha extraviat com un infant? deia l'altre. O és que s'ha amagat? O té por de nosaltres? Se n'ha anat amb un vaixell? Ha migrat? Així cridaven i reien en desori.

L'home boig saltà al bell mig de tots ells i els trepà amb la seva mirada: A on ha anat Déu?, cridà, "Jo us ho diré! *Nosaltres l'hem mort*, vosaltres i jo! Tots nosaltres som els seus assassins. Però, com ho hem fet? No sentim encara res del soroll que fan els enterraments que enterren Déu? No ensumem encara res de la putrefacció divina? també els déus es podreixen!

Déu ha mort! Déu roman mort. I som nosaltres qui l'hem mort. Com ens consolarem nosaltres els assassins entre tots els assassins?

(...) Hom conta que encara aquest home boig entrava a les esglésies i entonava el *Requiem aeternam Deo*. Foragitat i instat a parlar repetia com a resposta:

— Què hi fan encara aquestes esglésies, si són sepultures i els monuments funeraris de Déu?

NIETZSCHE, *La gaia ciència*, III. 125.